

# HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 22 december 2017

Mål nr

T 435-17

## **PARTER**

### **Klagande**

SI

Ombud: MB

### **Motpart**

4Finance AB, 556790-4189

Hammarby Allé 47

120 30 Stockholm

Ombud: Advokat OT

## **SAKEN**

Fordran

## **ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE**

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2016-12-22 i mål T 1603-16

## DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

SI ska ersätta 4Finance AB för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 10 000 kr avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom.

## YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

SI har yrkat att Högsta domstolen med ändring av hovrättens dom ska fastställa tingsrättens dom.

SI har vidare yrkat att Högsta domstolen ska dels befria henne från skyldigheten att ersätta 4Finance AB för rättegångskostnad i tingsrätten, dels förplikta 4Finance AB att ersätta henne för hennes rättegångskostnad i hovrätten.

4Finance AB har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

## DOMSKÄL

*Vad målet i Högsta domstolen gäller*

1. Den 4 februari 2015 skedde en överföring av ett belopp om 30 000 kr från 4Finance AB till SIs bankkonto avseende ett lån. Huvudfrågan som Högsta domstolen ska pröva är om SI har ingått ett låneavtal med 4Finance. I målet är tvistigt huruvida låneavtalet skrevs under med hjälp av vad som motsvarar en elektronisk avancerad underskrift (se p. 11 och 12) tillhörig SI och om det i så fall var hon som använde underskriften.

*Bakgrund*

2. 4Finance beviljade det i målet aktuella lånet på grund av en elektronisk ansökan i SIs namn, och samma dag som lånet beviljades sattes medlen in på hennes bankkonto. Därefter fördes beloppet över till ett annat bankkonto som innehas av SIs son. Sedan återbetalning av lånet uteblivit enligt lånevillkoren hävde 4Finance avtalet och hela beloppet förföll till betalning.

3. I tingsrätten yrkade 4Finance att SI skulle förpliktas betala kapitalbeloppet jämte ränta. SI bestred yrkandena. Tingsrätten, som fann att låneavtalet hade undertecknats med SIs elektroniska underskrift, ansåg att 4Finance inte hade lyckats göra övervägande sannolikt att underskriften var äkta i så måtto att den hade använts av SI och att bolaget inte heller på någon annan grund hade styrkt att ett avtal ingåtts mellan parterna. Tingsrätten gjorde vidare bedömningen att 4Finance inte heller kunde få framgång med sin talan på den grunden att SI varit oaktsam vad gäller hanteringen av sina personliga inloggningsuppgifter till internetbanken.

4. Hovrätten har bedömt att 4Finance har styrkt att den som ansökt om lånet i SI namn identifierat sig som henne elektroniskt genom teknik som i säkerhetskänslighet är att jämföras med en avancerad elektronisk underskrift. Hovrätten har vidare kommit fram till att SI inte har förmått göra antagligt att det inte är hon själv, eller annan med hennes medgivande, som ansökt om lånet genom att använda hennes personliga kod för att skapa den elektroniska underskriften. Enligt hovrätten förelåg det därför en presumtion för det påstådda låneavtalet. Hovrätten, som fann att SI inte hade motbevisat presumtionen, har bifallit 4Finances yrkanden.

5. SI har i Högsta domstolen gjort gällande att det inte är hon som har ingått låneavtalet utan någon annan som manipulerat hennes bankkonto genom obehöriga insättningar och uttag. Låneansökan har inte skrivits under med en elektronisk underskrift eller det har i vart fall inte varit fråga om en avancerad

sådan. Den tekniska lösning med vilken hon identifierar sig och loggar in på sin internetbank – bankdosa med personlig kod – motsvarar inte en sådan anordning med vilken en elektronisk underskrift skapas. Undertecknandet har i vart fall inte skett med hjälp av hennes personliga uppgifter. Alternativt har det varit någon annan som utan hennes samtycke använt dessa. Vid bedömningen bör beaktas bl.a. att hon är konsument och 4Finance näringsidkare och att det saknas moment mellan den låneansökan som någon gett in och det låneavtal som 4Finance gör gällande, såsom kreditprövning av SI. I andra hand har SI gjort gällande att kapitalbeloppet ska minskas med drygt 13 000 kr som hennes son har betalat till 4Finance.

6. 4Finance har anfört att SI har ingått det aktuella låneavtalet. Hon – eller någon som med hennes samtycke har disponerat hennes inloggningsuppgifter – har identifierat sig elektroniskt genom att logga in i hennes internetbank med användande av hennes bankdosa, som aktiveras med en personlig kod. Denna inloggning innebar en identifiering motsvarande signering med en avancerad elektronisk underskrift. Beloppet har därefter ostridigt förts över till hennes konto. Även om någon annan använde hennes elektroniska underskrift ska hon vara bunden av låneavtalet till följd av den fullmakt som vilar på 4Finances befogade tillit till att hennes kod användes av henne eller någon som agerade för hennes räkning. Inga av de inbetalningar som SIs son gjort till 4Finance avser kapitalbeloppet på nu aktuellt lån.

*Utgångspunkter rörande bl.a. bevisbörda och beviskrav vid penninglån*

7. Den som i en rättegång kräver betalning på grund av ett påstått penninglån har i normalfallet att styrka att pengar har lånats ut (se NJA 1975 s. 577). När en svarande som påstås vara gäldenär gör invändning om att hans eller hennes namnteckning på en låneförbindelse eller motsvarande är förfalskad, blir den frågan med nödvändighet nära sammankopplad med frågan om vem som ingått förbindelsen och alltså är gäldenär. I dessa fall anses en annan

allmän bevisregel vara att den som åberopar sig på skuldebrevet i princip har bevisbördan för att underskriften är äkta (se t.ex. Henrik Hessler, *Obehöriga förfaranden med värdepapper*, 2 uppl. 1981, s. 41 och Stefan Lindskog, *Betalning*, 2014, s. 810).

8. I rättsfallet NJA 1976 s. 667 åberopade borgenären en låneförbindelse rubricerad som kvitto. Handlingens äkthet bestreds av gäldenären som gjorde gällande att det inte var han som hade undertecknat den. Högsta domstolen fann att det var övervägande sannolikt att underskriften var äkta, varför handlingen fick godtas som fordringsbevis.

9. I ett senare rättsfall kom Högsta domstolen fram till att kravet på att borgenären ska visa att den åberopade handlingen är äkta inte bör upprätthållas vid sådan masshantering som användning av kontokort utgör. I stället måste i dessa fall gäldenären göra åtminstone antagligt att förfalskning föreligger. Lyckas gäldenären med detta åligger det därefter borgenären att förebringa motbevisning om handlingens äkthet. (Se NJA 1992 s. 263.)

#### *Allmänt om elektroniska underskrifter*

10. Europaparlamentet och rådet antog den 23 juli 2014 förordningen (EU) nr 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG (EU:s förordning om elektronisk identifiering). Den 1 juli 2016 trädde lagen (2016:561) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om elektronisk identifiering i kraft. I samband med lagens införande upphävdes lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer (signaturlagen) som hade tillkommit i syfte att genomföra ett tidigare gällande EU-direktiv på området.

11. Elektronisk identifiering och elektronisk underskrift är förutsättningar för användningen av många digitala tjänster. En e-legitimation är en

elektronisk identitetshandling som gör det möjligt för användaren både att identifiera sig elektroniskt vid inloggning och liknande i e-tjänster och att förse uppgifter med en elektronisk underskrift. En elektronisk underskrift är uppgifter i elektronisk form som används för att kontrollera att innehållet i en elektronisk handling kommer från den som har undertecknat handlingen. En avancerad elektronisk underskrift är en underskrift på vilken det ställs höga krav på säkerhet och kryptering. Det finns också kvalificerade elektroniska underskrifter med mycket höga sådana krav. För det som numera, såsom i EU:s förordning om elektronisk identifiering, benämns elektronisk underskrift användes tidigare termen elektronisk signatur, bl.a. i signaturlagen. I det allmänna språkbruket har den termen med tiden kommit att ersättas med termen elektronisk underskrift. Termerna har dock samma innebörd. (Se prop. 2015/16:72 s. 34.)

12. I artikel 3.11 i EU-förordningen anges att en avancerad elektronisk underskrift är en underskrift som uppfyller kraven enligt artikel 26. Enligt denna artikel ska en avancerad elektronisk underskrift vara unikt knuten till undertecknaren, undertecknaren ska kunna identifieras genom den, den ska vara skapad på grundval av uppgifter för skapande av elektroniska underskrifter som undertecknaren med hög grad av tillförlitlighet kan använda uteslutande under sin egen kontroll och den ska vara kopplad till de uppgifter som den används för att underteckna på ett sådant sätt att alla efterföljande ändringar av uppgifterna kan upptäckas. Dessa krav motsvarar i allt väsentligt vad som tidigare gällde för en avancerad elektronisk signatur enligt 2 § signaturlagen.

13. I ett antal svenska lagar finns det bestämmelser som innebär att handlingar som ska vara undertecknade får undertecknas med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i EU-förordningen, se t.ex. 1 kap. 13 § aktiebolagslagen (2005:551) och 1 kap. 7 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar. I vissa fall har kvalitetskravet på den elektroniska under-

skriften inte konkretiserats i bestämmelsen, utan hänvisning har gjorts till sådana elektroniska underskrifter som avses i artikel 3, se t.ex. 45 kap. 4 § rättegångsbalken (elektronisk stämningsansökan). Det finns inte några krav i lag på att en kvalificerad elektronisk underskrift ska användas (se a. prop. s. 41).

*Bedömningen av om en elektronisk underskrift binder innehavaren består av två delmoment*

14. Att elektroniska underskrifter kan användas är i dag grundläggande för ett fungerande samhällsliv. Såväl kontakter med myndigheter som olika civilrättsliga transaktioner sker i ökad utsträckning elektroniskt. Detta avspeglas också i hur lagstiftningen ser ut (se p. 13). Det är därför en självklar utgångspunkt att även låneavtal kan skrivas under elektroniskt (jfr t.ex. Högsta domstolens beslut den 2 november 2017 i mål Ö 5072-16 ”Collectors elektroniska skuldebrev”).

15. En elektronisk underskrift kan vara äkta i den meningen att den faktiskt har använts och att användningen har skett med tillämpning av relevanta säkerhetslösningar, t.ex. med angivande av innehavarens personliga kod. Av detta går det dock inte att dra någon slutsats beträffande frågan om det är innehavaren eller någon annan som har använt underskriften. På det sättet skiljer sig den elektroniska underskriften från den traditionella på papper. Bedömningen av om en elektronisk underskrift binder innehavaren måste därför ske i två steg. Först måste prövas om det är den aktuella underskriften som har använts, därefter vem som har använt den.

*Bedömningen av om en viss elektronisk underskrift har använts*

16. Det måste ankomma på långivaren, som är den part som tillhandahåller det bakomliggande tekniska systemet, att säkerställa att tekniken motsvarar högt ställda kvalitetskrav. En avancerad elektronisk underskrift uppfyller

sådana krav. Kan en långivare visa att den tekniska lösning som använts för att ingå ett låneavtal motsvarar skapandet av en avancerad elektronisk underskrift, och finns det inget som tyder på att det vid aktuellt tillfälle funnits tekniska problem med det använda systemet, bör kravet på långivaren i allmänhet anses uppfyllt. I ett sådant läge bör utgångspunkten vara att den elektroniska underskriften inte är manipulerad, utan att den har skapats genom identifiering med gäldenärens personliga kod.

*Bedömningen av vem som har använt en avancerad elektronisk underskrift*

17. När i en sådan situation som anges i p. 16 den som är angiven som låntagare på ett låneavtal gör gällande att han eller hon inte är den person som har ingått avtalet, innefattar det normalt ett påstående om en obehörig användning av de uppgifter för identifiering som krävts för att skapa låntagarens elektroniska underskrift. Obehörig användning är sådan användning som sker av någon annan än innehavaren av underskriften utan att denne haft innehavarens samtycke till användningen eller annars haft rätt att använda underskriften.

18. En kontohavare är inte betalningsansvarig för en fordran som uppkommit genom att någon obehörigen har använt hans eller hennes betalningsinstrument. Ansvar för en kontohavare vid en obehörig transaktion med t.ex. ett kontokort eller en bankdosa regleras i lagen (2010:738) om obehöriga transaktioner med betalningsinstrument. Det är då betaltjänstleverantören som har bevisbördan dels för att transaktionen har autentiserats, registrerats korrekt, kontoförts och inte påverkats av ett tekniskt fel eller någon annan bristfällighet, dels för att kontohavaren har försummat sin skyldighet i fråga om att skydda sin personliga kod eller liknande säkerhetsarrangemang (prop. 2009/10:122 s. 19). Lagen är inte tillämplig om transaktionen skett behörigen (a. prop. s. 24). Det finns inga uttalanden i förarbetena om bevisbörda och



beviskrav i en situation där det råder olika uppfattning i fråga om en transaktion har skett behörigen eller obehörigen.

19. Om innehavaren hävdar att någon har obehörigen använt hans eller hennes elektroniska underskrift talar flera skäl för att innehavaren måste prestera någon bevisning avseende detta. Det gäller oavsett övriga omständigheter kring avtalsslutet, såsom att innehavaren är en konsument. Det är innehavaren av den elektroniska underskriften som har möjlighet att kontrollera och skydda den säkerhetslösning som ska tillämpas på hans eller hennes sida, exempelvis en personlig kod. Det är vidare innehavaren som vet om han eller hon tidigare har gett någon annan tillgång till koden. Det är även innehavaren som kan känna till händelser som ger anledning till misstanke om t.ex. teknisk manipulation av hans eller hennes dator. Till detta kommer att utgångspunkten att den elektroniska underskriften endast kan skapas av den som har tillgång till den personliga och hemliga koden är ägnad att skapa en tillit hos mottagaren – den förlitande parten – med innebörden att han eller hon ska kunna utgå från att en elektronisk handling kommer från den vars elektroniska underskrift har använts vid undertecknandet.

20. Med hänsyn till det anförda bör det krävas att innehavaren av den avancerade elektroniska underskriften gör åtminstone antagligt att användandet av underskriften skett obehörigen.

*Bedömningen i detta fall*

21. Det står klart att låneavtalet ingicks elektroniskt av en person som identifierade sig som SI via hennes internetbank. Genom den skriftliga bevisningen i målet är det visat att den teknik för elektronisk identifiering som användes vid undertecknandet av låneavtalet motsvarar skapandet av en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i EU:s förordning om elektronisk identifiering. Det har inte framkommit något som tyder på att det vid aktuellt tillfälle fanns tekniska problem med det använda systemet.

Utgångspunkten är därmed att underskriften på låneavtalet inte är manipulerad, utan att den har skapats genom identifiering av någon som använt sig av SIs personliga kod.

22. Som en följd av att den elektroniska låneansökan undertecknades med SIs avancerade elektroniska underskrift, ägde en överföring av lånebeloppet rum från 4Finance till SIs bankkonto. Hon har under sanningsförsäkran utgett att det enbart är hon som har tillgång till sin bankdosa med tillhörande personlig kod och att hon inte röjt koden för någon.

23. SI har gjort anmälningar till såväl banken som polisen om bedrägeri, men dessa är förhållandevis vaga såvitt gäller den nu aktuella transaktionen. Hon har vidare lagt fram utredning som ger vid handen att hon mottagit e-postmeddelanden med anledning av lånet från någon som utgett sig för att arbeta för 4Finance, meddelanden som enligt 4Finance inte härrör från bolaget. Det har dock inte framkommit några omständigheter som mer konkret pekar på att SIs dator skulle ha drabbats av virus eller ha utsatts för annan manipulation.

24. Sedan medlen hade blivit disponibla fördes de över från SIs konto till hennes sons konto. Vissa överföringar har senare skett från sonens konto till 4Finance. Något uttryckligt påstående från SI om en inblandning från sonens sida har dock inte framförts, och han har vid vittnesförhör under ed förnekat all kännedom om lånet.

25. Sammantaget finner Högsta domstolen att SI inte har gjort antagligt att hennes avancerade elektroniska underskrift har använts obehörigen av någon annan. Låneavtalet ska därmed godtas som fordringsbevis. Det har inte anförts några andra omständigheter som kan göra att hon ändå inte ska anses vara låntagare. Inte heller har hon styrkt att de inbetalningar hennes son gjort till 4Finance utgör avbetalningar på kapitalbeloppet avseende nu aktuellt lån. På grund av det anförda ska 4Finances talan bifallas.

26. Hovrättens domslut ska därför fastställas.

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ella Nyström, Agneta Bäcklund, Lars Edlund, Petter Asp och Malin Bonthron (referent)  
Föredragande justitiesekreterare: Ylva Meyer